

ORASAM

AYLIK BÜLTENİ

KASIM 2022/ Sayı:57

SEMERKANT, TDT DEVLET BAŞKANLARI ZİRVESİ'NE EV SAHİPLİĞİ YAPTI

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) Devlet Başkanları Zirvesi, 11 Kasım'da Özbekistan Devlet Başkanı Şevket Mirziyoyev'in başkanlığında Semerkant'ta yapıldı. Zirve, "Türk Medeniyeti için Yeni Dönem: Ortak Kalkınma ve Huzura Doğru" temasıyla faaliyetlerine başladı.

Özbekistan Devlet Başkanlığı Basın Servisi'nden yapılan açıklamaya göre, zirveye Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev, Kırgızistan Devlet Başkanı Sadır Caparov, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkmenistan Milli Konsey Halk Meclisi Başkanı Gurbanguli Berdimuhamedov ve Macaristan Başbakanı Viktor Urban katıldı.

Ayrıca zirveye Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA), Uluslararası Türk Akademisi, Türk Kültür ve Miras Vakfı ve bu çok yönlü kuruluşun sekreteryaya yöneticileri katıldılar.

Zirvede, ticari ve ekonomik iş birliği temellerinin güçlendirilmesinin hedefler açısından uygun olacağı vurgulandı.

Özbekistan Devlet Başkanı, her yıl Uluslararası Türk

Ekonomi Forumu'nun gerçekleştirilmesini, ayrıca forum kapsamında 'devlet ve iş' formatında ortak etkinliklerin, iş ve 'yuvarlak masa' toplantılarının yapılmasını, ayrıca pratik sonuç sağlayacak yenilikçi teknolojilerin sergilenmesi için fuarların düzenlenmesini teklif etti.

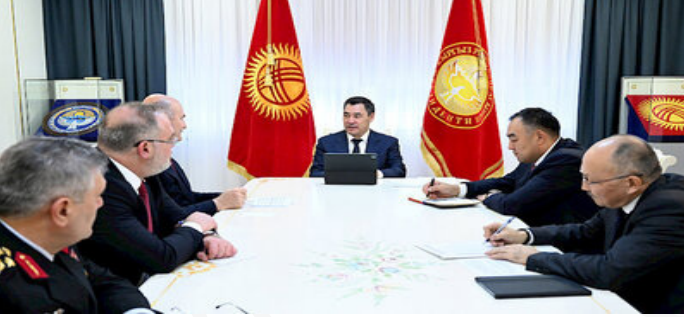
Zirvede, stratejik öneme sahip ulaşım alanında karşılıklı iş birliğini güçlendirme konuları da ele alındı.

Zirvede politika, güvenlik, ticaret, yatırım, ulaşım, tarım, enerji, bilgi teknolojileri, turizm, inovasyon, eğitim, sağlık, gençlik politikaları ve diğer alanlarda Bakanlıklar düzeyinde özel komiteler oluşturulması ihtiyacına dikkat çekildi.

Zirvenin ardından, teşkilat kapsamında çok yönlü iş birliğinin daha da genişletilmesine ilişkin TDT Zirvesi Semerkant Deklarasyonu kabul edildi.

Türk Devletleri Teşkilatı, Türk dili konuşan ülkeler iş birliği konseyi (Türk Keneş) adıyla 2009 yılında kuruldu. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkiye TDT üyesi ülkelerdir. Macaristan ve Türkmenistan, teşkilata gözlemci üye statüsü ile dahil oldu.

SADIR CAPAROV İLE TÜRKİYE İÇİŞLERİ BAKANI SÜLEYMAN SOYLU BİR ARAYA GELDİ

Cumhurbaşkanlığı basın servisinin haberine göre, 8 Kasım'da Kirgizistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, Türkiye İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'yu kabul etti. Kirgizistan ile Türkiye arasında kamu güvenliği, sivil savunma ve yasadışı göçle mücadele ve diğer ilgili alanlarda pratik iş birliğinin daha da geliştirilmesi ve anlaşmaların uygulanması konusunda görüş alışverişinde bulunuldu.

Devlet başkanı Türkiye İçişleri Bakanını selamladı ve ziyaretinin iki ülkenin kolluk kuvvetleri arasındaki ikili iş birliğini güçlendirmeye yardımcı olacağını belirtti.

Sadır Caparov, "Türkiye bizim için kardeş bir ülke ve güvenilir bir dosttur. Kirgizistan, Türkiye ile iş birliğine büyük önem veriyor" dedi.

Sadır Caparov, ülkelerin içişleri bakanlıkları da dâhil olmak üzere iki devlet arasındaki ilişkilerin güçlenmeye devam edeceğine olan güvenini dile getirdi. Türkiye İçişleri Bakanı Süleyman Soylu da sıcak karşılama ve misafirperverlik için teşekkür etti.

Soylu, Kirgiz meslektaşlarıyla birlikte güvenliğin sağlanması, terörizm ve aşırıcılık, yasadışı göç ve uyuşturucu kaçakçılığıyla mücadele alanlarında iş birliği konusunda kapsamlı müzakereler yapıldığını bildirdi.

Aynı zamanda, Süleyman Soylu, iki ülke liderlerinin talimatlarını dikkate alarak, iki tarafın tüm iş birliği alanlarında stratejik ortaklığı daha da derinleştirmeye hazır olduğunu temin etti.

KIRGIZİSTAN BANKALAR BİRLİĞİ TÜRK DEVLETLERİ BANKACILIK BİRLİĞİ KONSEYİ'NE KATILDI

Kirgizistan Bankalar Birliği, Türk Devletleri Teşkilatı Bankacılık Birliği Konseyi üyesi oldu. Kirgizistan Bankalar Birliği basın servisinden yapılan açıklamaya göre, 4 Kasım'da İstanbul'da konseyin kurulması ve çok taraflı iş birliği anlaşmasının imzalanması için bir tören düzenlendi.

Yeni organizasyonda Türk Devletleri Teşkilatı üyesi Azerbaycan, Kazakistan, Kirgizistan, Türkiye ve Özbekistan bankacılık birlikleri yer alıyor.

Yeni kurulan konsey, Türk kökenli ülkelerde dijital bankacılığın geliştirilmesi, iklim ve çevresel risklerle mücadele, ödeme ekosistemlerinin geliştirilmesi ve daha pek çok konuda iş birliğini geliştirecektir.

Kirgizistan Bankalar Birliği'nden yapılan açıklamada, "Bu tür bir iş birliği, ekonomik kalkınmaya ve sosyal refaha, Türkçe konuşan ülkelerin bankacılık birliklerinin daha yakın ve koordineli etkileşimine katkıda bulunuyor" denildi.

BAŞKAN ŞAKIYEV TÜRKİYE İÇİŞLERİ BAKANINI KABUL ETTİ

8 Kasım'da Kırgızistan Meclis Başkanı Nurlanbek Şakiyev, Kırgızistan'a resmi ziyaret çerçevesinde gelen İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'yu kabul etti.

Görüşmede Başkan Şakiyev, Kırgızistan'ın Türkiye'yle stratejik ortaklığın ve kardeş ilişkilerin güçlendirilmesine öncelik verdiğini vurgulayarak, son iki yılda devlet başkanlarının çabalarıyla siyasi-ekonomik, kültürel-insani, askeri-teknik alanlarda iş birliğinin yeni bir düzeye çıkarıldığını belirtti.

Özellikle parlamentolar arası ilişkilerden bahseden Nurlanbek Şakiyev: "İki ülke arasındaki iş birliğinin en büyük potansiyeli parlamentolar arası iletişimdir. Çeşitli uluslararası konularda ortak faaliyetlerimiz, ortak konumuz ve karşılıklı desteğimiz, iş birliğimizin etkinliğini göstermektedir" dedi. Bununla birlikte, iki ülke arasındaki ziyaretleri hatırlatarak, "elbette ikili seyahatler gündemdeki çok çeşitli konularda görüşlerin derin ve yapıcı bir şekilde paylaşılmasına, devletler arası ilişkilerin yeni yönlerinin belirlenmesine katkıda bulunacaktır" dedi.

Süleyman Soylu ise Nurlanbek Şakiyev'e sıcak

karşılımlarından dolayı teşekkür etti ve Yüksek Kurul Başkanlığı'na seçilmesinden dolayı kendisini tebrik etti. Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Şentop'un da selamlarını ilettili.

Süleyman Soylu: "Devlet başkanlarımızın aktif desteğiyle, her yönden temas kuruyoruz. Özellikle İçişleri Bakanlığı düzeyinde iş birliği genişliyor, terörle mücadele, uyuşturucu kullanımı ve bunların kaçakçılığıyla mücadelede ortak çabalar sürüyor" dedi.

TÜRKİYELİ UZMANLAR KIRGIZİSTAN'DA ORGANİK SERTİFİKA VEREN KURUMLARIN AÇILMASINA YARDIMCI OLACAK

Organik Tarım Departmanı Müdürü Sagınbek Tursunaliyev'in, Kabar ajansının düzenlediği basın toplantısında yaptığı açıklamaya göre, Türkiyeli uzmanlar, Kırgızistan'da uluslararası organik standartlara sahip doğal ürünlerin belgelendirilmesi için bir acente açılmasına yardımcı olacak. Sagınbek Tursunaliyev, Kırgızistan'da organik ürünlerle ilgili yeni bir yasa tasarısının geliştirildiğini belirtti. Ancak yeni yasa henüz meclisten onay almamıştır. Yürürlükteki yasa onaylanana kadar Kırgızistan'ın organik ürünlerinin yurt dışında aktif tanıtımına ve ülkede üretiminin artırılmasına izin verilmemektedir.

Sagınbek Tursunaliyev: "Yeni yasanın onaylanmasının ardından sertifikasyon için özel bir kurum açılması planlanıyor. Laboratuvarının akreditasyonu hazırlanmıştır. Kanun çıkar çıkmaz Türkiye'den uzmanlar gelip uluslararası organik sertifika verilmesi için çalışmalara başlayacak. Bu da çiftçilerimizin ihracat olanaklarını genişletmelerini sağlayacaktır" dedi.

Bugün Kırgızistan'da böyle bir sertifikaya sahip sadece

yedi işletme vardır. Bu işletmeler ise gerekli belgeleri yurt dışından temin etmişlerdir. Bunlardan dördü Celal-Abad bölgesinde bulunuyor. İhraç ettikleri ürünler içerisinde fındık ve fındık yağı, erik, meyve ve sebze, pamuk ve çeşitli tarım ürünleri mevcuttur. Ayrıca, Talas'ta Avrupa'ya fasulye satma sertifikasına sahip bir firma ile Issık-Göl bölgesinde şifalı bitkileri kurutan bir firmanın da mevcut olduğu gelen bilgiler arasında.

KIRGIZİSTAN VE KAZAKİSTAN TURİSTLER İÇİN YEŞİL KORİDOR AÇMAYI PLANLIYOR

Kırgızistan ve Kazakistan, turistlerin geçmesi için yeşil bir koridor açmayı planlıyorlar. Kabar Ajansı'nın düzenlediği basın toplantısında, Kırgızistan'daki Turizm Kalkınma Destek Fonu Uluslararası İlişkiler ve Yatırımlar Genel Müdürü Kayrat İtibayev, bu konuda bilgi verdi.

İtibayev'in açıklamasına göre, bugün bu konu iki ülkenin yetkili makamları ve rehberleri tarafından ele alınmakta ve incelenmektedir. Kairat İtibayev, "Bu tür koridorlar, turistlerin sınırı geçerken uzun kuyruklarda bekleyerek zaman kaybetmemeleri için gereklidir" dedi. Ayrıca, Kayrat İtibayev, Özbekistan ile bu yönde müzakerelerin sürdüğünü sözlerine ekledi.

Almatı'dan Issık-Göl kıyılarına uzanan yürüyüş yolunun restorasyonu için Kırgızistan ve Kazakistan yetkililerinin son altı yıldır müzakere ettiklerini hatırlatalım. Sözleşme 2022'de imzalanmıştır. 21 Nisan'da Kazak sivil toplum kuruluşu Kaz Alp Club ve KATO (Kırgız tur operatörleri derneği) sınırdaki tüm sorunlu konuları çözmeye hazır olduklarını ifade ederek bir iş birliği muhtırasını imzalamıştır. Ağustos ayının sonunda revize edilen rota iki turist grubu tarafından test edildi. İlk iki devletin memurları, işadamları,

milletvekilleri ve tanınmış kişilerinden, ikincisi ise deneyimli sporculardan oluşuyordu. Yolculuklarına Kazakistan'ın Kölsay göllerinden (Almatı'ya 295 kilometre uzaklıkta) başladılar. İlk grup üç günde 30 kilometre yol kat ederek 3 bin 270 metre yüksekliğe çıktı. İkinci grup ise Ozerniy ve Sarı-Bulak geçitlerinden geçti. Yol boyunca 80 kilometre uzunluğundaki dört dağ nehrini geçtiler. Gezinler, yolların durumu ve doğaya yönelik potansiyel tehlikeler hakkında bilgileri güncellediler ve sınır geçişi için prosedürler geliştirdiler.

ORTA ASYA'NIN EN BÜYÜK DİNLENME TESİSİ BİŞKEK YAKINLARINA KURULACAK

Bişkek'ten çok uzak olmayan bir yerde, Orta Asya'nın en büyük tatil beldelerinden (tatil köyleri) biri inşa edilecek. Kırgızistan Turizm Geliştirme Fonu Başkanı Elena Kalaşnikova, 23 Kasım'da düzenlenen basın toplantısında bunu dile getirdi.

Kalaşnikova'nın açıklamasına göre, fon bakanlar

kurulunun onayını almış ve Kırgızistan'da çok büyük iki projenin uygulanmasına başlamıştır. Bunlardan biri Bişkek yakınlarındaki uluslararası birinci sınıf dinlenme tesisidir.

Elena Kalaşnikova, "Kompleksin çalışma adı Oruu-Say olarak belirlendi. 15 kilometrelik teleferik ve 50 kilometreden fazla kayak pistine sahip birinci sınıf bir tatil beldesi olacak. Kış ve yaz sporları için bir dinlenme yeri haline gelecektir. Tesis yıl boyunca açık olacaktır. Konaklama, yemek, yüzme havuzları, yürüyüş, binicilik ve daha fazlası olacak. Bu, Orta Asya'daki en büyük projelerden biridir" dedi.

Kırgızistan Turizm Geliştirme Fonu Başkanı, ikinci büyük proje ile Issık-Göl'ün güney kıyısındaki uluslararası spor kompleksine dikkat çekti. Burası yarış için değil, antrenmanlar için kullanılacak diye belirtti.

Elena Kalaşnikova: "Uluslararası standartlara göre merkezde stadyumlar, yüzme havuzları ve spor salonları olacak. Tribünler olmayacak. Ancak kompleks bir turizm kompleksi ile birleştirilmiştir. Onun sayesinde sporumuzu geliştirebileceğimize ve sporcular için turizm sektörüne destek olacak koşullar yaratabileceğimize inanıyorum" dedi.

KAZAKİSTAN İLE PAKİSTAN TAPI PROJESİ KAPSAMINDA ENERJİ İŞBİRLİĞİNİ HEDEFLİYOR

Kazakistan Başbakan Yardımcısı, Ticaret ve Entegrasyon Bakanı Serik Jumangarin, çarşamba günü Astana'da Pakistan resmi heyeti ile bir araya geldi. Görüşmede taraflar, enerji sektöründe iş birliği beklentilerini, özellikle de Türkmenistan-Afganistan-Pakistan-Hindistan (TAPI) doğal gaz boru hattının potansiyelinden yararlanarak, transit doğal gaz geçişinin geleceğini iyileştirme ile ilgili konuları ele aldılar.

Kazakistan Başbakanlık Basın Servisi'nden yapılan açıklamaya göre, Pakistan heyeti Kazakistan ile petrol, doğal gaz, tarım ve diğer sektörlerde iş birliği yapmakla ilgilendiğini ifade etti.

Pakistan Federal Sanayi ve Üretim Bakanı Sayid Murtaza Mahmud, "Enerji kaynaklarına olan talebimiz her yıl giderek artıyor. Pakistan, 200 milyondan fazla nüfusuyla büyük potansiyeli olan bir pazar. Madenimiz yok, ancak elverişli ulaşım bağlantılarımız, demiryolu altyapılarımız mevcut" ifadelerini kullandı.

Ayrıca Pakistan tarafı, Kazakistan'ın Gwadar limanı aracılığıyla Basra Körfezi ülkelerinin pazarlarına ve denize erişimini sağlamaya hazır olduğunu kaydetti.

Görüşmelerin sonunda taraflar, bu yılın aralık ayında İslamabat'ta yapılacak 11. Hükümetlerarası Karma Komisyonu Toplantısı'nda bu konuları ayrıntılı olarak ele almak üzere anlaşma sağladılar.

Dünyanın ikinci en büyük doğal gaz rezervlerine sahip Galkınış sahasından Hindistan'ın Pakistan sınırında yer alan Fazilka kentine uzanan 1.800 kilometre uzunluğundaki TAPI doğal gaz boru hattı ile yılda 33 milyar metreküp doğal gaz taşınması bekleniyor.

KAZAKİSTAN'DA BÜYÜK OTOMOBİL FABRİKASI İNŞAATI BAŞLADI

Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, 15 Kasım'da Almatı şehrine yaptığı çalışma ziyareti çerçevesinde, Çin otomobil endüstrisine ait bir marka olan

Changan, Chery ve Haval otomobillerinin üretildiği fabrikanın inşaatına başlama törenine katıldı.

Akorda basın servisinin haberine göre, yakın gelecekte, adı geçen otomobil fabrikası faaliyete geçecek. Cumhurbaşkanı'nın proje konsepti ve işletmenin geleceğinin düzeni sunuldu, küçük ölçekli montaj yöntemi kullanılarak popüler arabaların üretileceği açıklandı. Planlara göre, tesis 2024 yılının dördüncü çeyreğinde faaliyete geçecek. Üretim alanı 100 hektarı aşacak ve üç markanın her birinin kaynak ve montaj için ayrı atölyeleri olacak.

Ayrıca tesisin planlanan kapasiteye ulaşmasıyla yılda 90 binden fazla aracın buradan çıkacağı kaydedildi. Yatırımlar yaklaşık 100 milyar tenge olacak. Astana Motors grubunun temeli üzerine inşa edilecek fabrikada 2.200 kişiye istihdam alanı açılacak.

KAZAKİSTAN'DA BÜYÜK DEMİRYOLU İNŞAATI BAŞLADI

Primeminister.kz haber ajansının verdiği bilgiye göre, Kazakistan'ın Karaganda bölgesinde "Güçlü bölgeler ülkenin kalkınmasının lokomotifidir" ulusal projesi çerçevesinde Dostık-Moyıtı adlı ikinci demiryolu hattının inşasına başlandı. 836 kilometre uzunluğundaki yeni demiryolu hattının hizmete açılması, yerli ürünlerin kesintisiz ihracatına ve ülkenin

transit potansiyelinin büyümesine olanak sağlayacak. İnşaat sürecinde 419 ek yapı (5 büyük köprü, 87 küçük ve orta köprü, 288 su hattı, 14 yol üst geçidi) ile enerji ve haberleşme tesisleri yapılması planlanmaktadır. İnşaatın 2025'in dördüncü çeyreğinde tamamlanması hedefleniyor.

Kazakistan Başbakanı Alihan Smailov telekonferans ile açılış törenine katıldı. Konuşmasında, stratejik öneme sahip projenin, devlet başkanı Kasım-Cömert Tokayev tarafından hayata geçirildiğini ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin transit ve ulaşım potansiyelinin geliştirilmesi için büyük önem taşıdığını kaydetti. Başbakan, projenin uygulanmasında yerli üretimin payının yüzde 80'in üzerinde olacağını vurguladı. Özellikle travers, ray, trafo üretimi, atıl malzeme, kum ve çakıl sevkiyatı yerel işletmeler tarafından üstlenilecektir.

Aynı zamanda, Kazakistan Başbakanı Alihan Smailov, "Demiryolu inşaatının hayata geçirilmesi sonucunda bütçe gelirini 20 yılda 4,1 trilyon tenge artırmak mümkün olacak" dedi. Ayrıca, inşaatta yaklaşık 3 bin 700 kişinin görev alacağı, demiryolu hattının işletilmesinde ise 500 kişiye sürekli istihdam olanağının sağlanacağı da gelen bilgiler arasında.

KAZAKİSTAN'DA 5 BİN TON KAPASİTELİ KÜMES HAYVANLARI FABRİKASI AÇILDI

Kapital.kz bilgi merkezi tarafından yapılan açıklamaya göre, Kuzey Kazakistan bölgesinin Akkayın ilçesinde yılda 5.000 ton piliç eti üretme kapasiteli tavukçuluk fabrikası açıldı. Fabrika, Big Dutchmen, Szlachet-Stal ve Wagner şirketlerinin modern Avrupa ekipmanlarıyla donatılmıştır. Yılda 20.000 tona kadar kümes hayvanı eti üretebileceği ön görülmektedir. Tavuk fabrikası 165 kişiye sürekli istihdam sağlayacaktır. Fabrikanın inşası için 5 milyar tenge harcanmıştır. Bilindiği üzere son iki yılda Kuzey Kazakistan bölgesinde tarım alanında yatırım projelerinin hayata geçirilmesi için 35 milyar tenge tahsis edilmiştir. On aylık verilere göre bölgede 1 trilyon tenge değerinde tarım ürünü üretildiği kaydedildi. Kazakistan'da toplam 65 kümes hayvanı çiftliği bulunmaktadır. 2022 yılında kanatlı eti üretimi %2,9 artarak 239,6 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Kazakistan'ın kendi pazarında yumurta arzı %101'dir. Kanatlı eti arz oranı ise %50'den %65'e çıktı. Kanatlı eti ithalatının

tamamen ikamesinin 2025 yılına kadar yeni tavukçuluk fabrikalarının inşası ve mevcut fabrikaların modernizasyonu yoluyla hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

KAZAKİSTAN 2023 YILINDA TÜRKİYE'YE 1,5 MİLYON TON PETROL GÖNDERECEK

KazMunayGas Ekonomi ve Finanstan Sorumlu Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Dauren Karabayev'in, bir brifing sırasında yaptığı açıklamaya göre, Kazakistan, 2023 yılında Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı aracılığıyla Türkiye'ye 1,5 milyon ton petrol göndermeyi planlıyor.

Dauren Karabayev, "Şu anda Bakü (Azerbaycan) – Tiflis (Gürcistan)– Ceyhan (Türkiye) petrol boru hattından 1,5 milyon ton petrolün taşınması için beş yıllık bir sözleşme kapsamında Kazakistan'ın KazMunayGaz ve Azerbaycan'ın SOCAR şirketi ile görüşmelerde bulunuyoruz. Geriye kalan tek şey, önümüzdeki yıldan itibaren hangi Kazak şirketlerinin petrol (1,5 milyon ton petrol) taşıyacağını belirlemek. Gelecekte, petrol miktarında bir artış bekliyoruz çünkü bununla sadece biz değil, Azerbaycan da ilgileniyor" dedi. Ayrıca, daha önce Kazakistan Enerji Bakanı BolatAkçulakov'un

Kazakistan'ın petrol ihracatını alternatif yollarla artıracığını belirttiğini hatırlatalım. Bunlar arasında Azerbaycan üzerinden 6-6,5 milyon tona kadar petrol taşıma planları olduğu söylendi.

KAZAKİSTAN'IN ORTA ASYA ÜLKELERİ İLE TİCARET HACMİ YÜZDE 30 ARTTI

Finprom.kz bilgi servisinin haberine göre, 2022 yılının Ocak-Eylül döneminde Kazakistan'ın Orta Asya ülkeleriyle olan ticaret hacmi, geçen yılın aynı dönemine göre %29,9 artarak 5,6 milyar dolar olarak gerçekleşti. Bunlardan ihracat yüzde 29,7 artarak 4 milyar dolara, ithalat ise yüzde 30,4 artarak 1,7 milyar dolara ulaştı.

Kazakistan, Özbekistan'a 2,6 milyar dolar, Tacikistan'a 591,2 milyon dolar, Kırgızistan'a 519,9 milyon dolar ve Türkmenistan'a 245,8 milyon dolar değerinde mal ihraç etti. Bunun yanı sıra Özbekistan'dan 917,4 milyon dolar, Tacikistan'dan 388,1 milyon dolar, Kırgızistan'dan 273,7 milyon dolar ve Türkmenistan'dan 82,3 milyon dolar mal ithal etti.

Kazakistan Cumhuriyeti'nde ikamet edenlerin bu yılın Haziran ayında Orta Asya ülkelerinden gelen yatırımcılara olan yükümlülükleri bir önceki yıla göre %15,8 artarak 627,8 milyon dolar olarak gerçekleşti.

Kazakistan'da ikamet edenlerin en büyük yükümlülük hacmi, Özbekistan'dan gelen yatırımcılarla ilgili olarak kaydedildi: yıllık %17,8'lik bir büyüme ile 330,1 milyon dolar. Onları Kırgızistan (219,3 milyon dolar artı %22,3), Tacikistan (73,8 milyon dolar eksi %4,5) ve Türkmenistan (4,6 milyon dolar eksi %11,2) takip ediyor.

TÜRKMENİSTAN, HAZAR DENİZİ'NDEN AVRUPA'YA UZANACAK DOĞAL GAZ BORU HATTI İNŞASINI PLANLIYOR

Türkmenistan, Hazar Denizi üzerinden Avrupa'ya uzanacak doğal gaz boru hattını inşa etmeyi öngörüyor. Interfax-Azerbajjan ajansı, Türkmenistan'ın akaryakıt ve enerji kompleksinden sorumlu Başkan Yardımcısı Şahim Abdrahmanov'un Abu Dabi'de düzenlenen Abu Dabi Uluslararası Petrol Fuarı ve Konferansı-2022'de (ADIPEC-2022) yaptığı konuşmaya atıfta bulunarak, salı günü konu ile ilgili haber yaptı.

Trans-Hazar projesinin Türkmenistan'ın planları arasında bulunduğu dikkat çeken Abdrahmanov, bu proje kapsamında Türkmenistan'dan Azerbaycan ve Gürcistan'a, oradan da Güney Avrupa'ya uzanacak doğal gaz boru hattı inşasının planlandığını aktardı.

Başkan Yardımcısı'na göre, 190'dan fazla petrol ve doğal gaz yatağının keşfedildiği Türkmenistan'ın doğal kaynak

potansiyeli, 53 milyar tonu karada ve 18,2 milyar tonu denizde olmak üzere toplam 71,2 milyar ton petrole eşdeğerdir. ADIPEC-2022'nin faaliyetleri 31 Ekim'de başladı, 3 Kasım'a kadar devam edecek.

BAKÜ LİMANINDA KAZAKİSTAN VE TÜRKMENİSTAN'DAN GELEN TOPRAK GÜBRE YÜKLEME TERMİNALİ HİZMETE AÇILACAK

2023 yılının başında Azerbaycan'ın Bakü limanında mineral gübrelerin aktarılması için bir terminal inşa edilmesi planlanıyor. Bu bilgi, Report haber ajansı tarafından, Bakü Uluslararası Deniz Ticaret Limanı genel kargo terminali başkanı Kamran Celili'nin açıklamasına atıfta bulunularak verildi.

Bakü limanındaki yeni gübre terminali yılda 3 milyon ton ve saatte 600 ton ürün işleme kapasitesine sahip olacak. Kamran Celili'nin verdiği bilgiye göre limana Orta Asya ülkeleri Kazakistan ve Türkmenistan'dan kükürt, üre, amonyum nitrat gübresi getirilmesi planlanıyor.

Ayrıca, 25 Temmuz 2020 tarihinde Bakü Uluslararası Deniz Ticaret Limanı ile Türkiye Albayrak şirketler grubu arasında gübre terminali inşası konusunda anlaşmaya varıldığını hatırlatırız.

TÜRKMENİSTAN DEVLET BAŞKANI TBMM BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP İLE GÖRÜŞTÜ

Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov, cuma günü Aşkabat'ta Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanı Mustafa Şentop ile bir görüşme gerçekleştirdi. İlgili haber, Türkmenistan resmi medyasında yer aldı.

Mustafa Şentop, Türkmenistan Devlet Başkanı'na görüşme fırsatından ötürü şükranlarını dile getirdi ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkmenistan halkına selamlarını ve iyi niyet temennilerini ilettili.

Türkmenistan Devlet Başkanı, mevkidaşı Recep Tayyip Erdoğan'a selamlarını gönderdi ve Türkmenistan'ın her yıl zengin içeriklerle geliştirilmeye devam edilen Türkmenistan-Türkiye iş birliğini daha da ilerletme arzusunu vurguladı. Serdar Berdimuhamedov ayrıca, Mustafa Şentop'un Aşkabat ziyareti kapsamında gerçekleştirilecek görüşmelerin, parlamentolar arası ikili ilişkilere yeni ivme kazandıracığına dair güvenini ifade etti.

TBMM Başkanı buna karşılık, iki ülke arasındaki verimli ilişkilerin geliştirilmesine yönelik parlamentolar arası iş birliğinin kapsamlı olarak güçlendirilmesi için elinden gelen çabayı göstereceğini belirtti.

Görüşmede ayrıca Türkiye'nin, Türkmenistan'ın önemli ticari ve ekonomik ortağı olduğu vurgulandı.

Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov ve TBMM Başkanı Mustafa Şentop, görüşmenin sonunda dostane geleneklere ve karşılıklı çıkar ilkelerine dayanan devletlerarası iş birliğinin daha da pekiştirileceğine, genel refahın yararına daha da ilerletileceğine olan güvenlerini ifade ettiler.

ANKARA'DA TÜRKMENİSTAN-TÜRKİYE-AZERBAYCAN ÜÇLÜ DEVLET BAŞKANLARI ZİRVESİ İÇİN YAPILAN HAZIRLIKLAR GÖRÜŞÜLDÜ

Türkmenistan Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Raşid Meredov ile Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu arasında pazartesi günü Ankara'da gerçekleşen görüşmede, önümüzdeki dönemde Türkmenistan'ın Avaza Milli Turizm Bölgesi'nde yapılması planlanan Türkmenistan-Türkiye-Azerbaycan Üçlü Devlet Başkanları Zirvesi'nin ön hazırlıkları ele alındı.

Görüşmenin ardından düzenlenen ortak basın toplantısında

konuşan Mevlüt Çavuşoğlu, zirve öncesi üç ülkenin Dışişleri, Enerji ve Ulaştırma Bakanları arasında bir toplantı yapılmasının faydalı olacağına karar verdiklerini belirtti.

Türkiye Dışişleri Bakanı, yapılacak toplantılar kapsamında 5 anlaşmanın imzalanacağını sözlerine ekledi. Ayrıca Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov'un önümüzdeki yılın başında Türkiye'yi ziyaret edeceği bilgisini de verdi.

Raşid Meredov basın toplantısında, görüşmede ticaret, ekonomi, ulaşım, insani ve diğer alanlarda ilişkilerin güçlendirilmesinin yanı sıra bölgesel konuların ele alındığını bildirdi.

Türkmenistan Dışişleri Bakanı, Afganistan halkına insani yardımın sürdürülmesi için bölge ülkeleriyle daha fazla iş birliği yapılması konusunda anlaştıklarını da sözlerine ekledi. Görüşmede ayrıca ulaşım, ticari, ekonomik, siyasi, diplomatik ve kültürel alanlar da dahil olmak üzere bazı bölgesel konular ve ikili iş birliği ele alındı.

Türkmenistan Dışişleri Bakanı Raşid Meredov'un Türkiye ziyareti pazar günü başladı.

ORTA ASYA'DAN ÇİN'E 40 MİLYAR METREKÜPÜN ÜZERİNDE DOĞAL GAZ SEVK EDİLDİ

Bu yılın başından beri doğal gaz boru hattı aracılığı ile Orta Asya'dan Çin'e 40 milyar metreküpün üzerinde doğal gaz sevk edildi.

Bu dönemde doğal gaz boru hattı aracılığı ile Çin'e her gün yaklaşık 120 milyon metreküp doğal gaz gönderildi. Xinhua ajansı, Çin'in PipeChina West Pipeline Company şirketinin

verilerine atıfta bulunarak, pazartesi günü konu ile ilgili haber yaptı.

Orta Asya-Çin doğal gaz boru hattı, Türkmenistan ile Özbekistan sınırından çıkarak, Özbekistan ile Kazakistan sınırlarını geçen ve Çin'in Batı-Doğu doğal gaz boru hattını Sincan-Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Horgos sınır kapısına bağlayan ilk sınır ötesi doğal gaz boru hattıdır.

Aralık 2009'da lansmanı yapılan ve yıllık 60 milyar metreküp proje kapasitesine sahip bin 833 kilometre uzunluğundaki Orta Asya-Çin doğal gaz boru hattı, lansmanından bu yana istikrarlı ve güvenli bir şekilde faaliyetini sürdürmektedir.

Şu ana kadar Çin, bu doğal gaz boru hattı aracılığıyla 336 milyar metreküpten fazla doğal gaz ithal etti ve 27 vilayet, merkez kentler ve özerk bölgeler, Hong Kong Özel İdare Bölgesi olmak üzere toplamda 500 milyondan fazla sakine doğal gaz tedarik etti.

TÜRKMENİSTAN İLE AZERBAYCAN, TİCARETİ GENİŞLETMEK İÇİN ORTAK PROJELER UYGULAMAYI HEDEFLİYOR

Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev, salı günü Bakü'de Türkmenistan'ın ticaret ve tekstil kompleksinden sorumlu Başkan Yardımcısı Batır Atdayev ve beraberindeki heyet ile bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede taraflar, iki ülke arasındaki ticaret hacminin artırılması ve ilerleyen dönemlerde daha da genişletilmesi için ortak projeleri hayata geçirmenin önemine değindiler.

Azerbaycan Devlet Başkanlığı Basın Servisi'nden yapılan açıklamaya göre, Batır Atdayev görüşmede Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev'e Türkmenistan Devlet Başkanı'nın sıcak selamlarını ilettili. İlham Aliyev buna karşılık, iyi niyet temennileri için minnettarlığını dile getirerek, Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov'a selamlarını ve iyi niyet dileklerini gönderdi.

Görüşmede taraflar, ikili ilişkilerin gelişiminden duydukları memnuniyeti dile getirdiler ve enerji, ulaşım, lojistik alanlarındaki iş birliğinin yanı sıra karşılıklı ticaret hacmi ile ilgili görüş alışverişinde bulundular.

Bunun yanında katılımcılar, gemi inşası ve onarımı gibi diğer endüstri sektörlerindeki iş birliği olasılıklarını ele aldılar.

Azerbaycan Ekonomi Bakanı Mikail Cabbarov'un Twitter sayfasından yapılan bilgilendirmeye göre, Batır Atdayev başkanlığındaki Türkmenistan heyetinin Azerbaycan ziyareti

kapsamında aynı gün Bakü'de Azerbaycan-Türkmenistan Hükümetlerarası Ekonomik ve İnsani İşbirliği Komisyonu'nun toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıda iki ülke arasında ticari ve ekonomik ilişkileri genişletme beklentileri masaya yatırıldı.

Mikail Cabbarov Twitter sayfasında, "Biz, ortak çabalarımız sonucunda ticaret, enerji, ulaşım, tarım ve diğer alanlarda iş birliğini daha da ilerleteceğimize inanıyoruz" ifadelerini kullandı.

Hali hazırda Türkmenistan, İran ve Azerbaycan arasında imzalanan üçlü doğal gaz takası anlaşması uyarınca, Azerbaycan Türkmenistan'dan doğal gaz ithal ediyor. Anlaşmaya göre, yılda 1,5-2 milyar metreküp Türkmenistan doğal gazının İran üzerinden Azerbaycan'a sevk edilmesi konusunda mutabakat sağlanmıştı.

TÜRKÇE KONUŞAN ÜLKELERİN DEMİRYOLU DEPARTMANLARI YENİ PROJELER GERÇEKLEŞTİRECEKLER

Kırgızistan Demiryolu basın servisinin haberine göre, 27 Ekim'de Taşkent'te, Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkeler demiryolu idareleri başkanlarının ilk toplantısı yapıldı. Etkinliğe Özbekistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye temsilcileri katıldı. Taraflar organizasyonun demiryolu idarelerinin aktif iş birliği konularını değerlendirdiler. Toplantı sonucunda, Türk Devletleri Teşkilatı'na üye ülkelerin demiryolu idarelerinin girişimlerinin uygulanması konusunda daimi bir çalışma grubu oluşturuldu ve bir dizi başka anlaşma imzalandı.

ÖZBEKİSTAN, TÜRKMENİSTAN VE KAZAKİSTAN LİMANLARINDAKİ KARGO TRAFİĞİNİ İKİYE KATLADI

Özbekistan, 2022 yılında Türkmenistan ve Kazakistan limanları üzerinden taşıdığı kargo hacmini iki katına çıkardı. Mir 24 TV ve Radyo Yayıncılık kuruluşu, Özbekistan Ulaştırma Bakan Yardımcısı Cesurbek Çoriyev'in Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) Zirvesi arifesinde yaptığı basın toplantısındaki ifadelerine atıfta bulunarak, çarşamba günü konu ile ilgili haber yayınladı.

Cesurbek Çoriyev basın toplantısında, "İstatistik verilerine göre Özbekistan, bu yılın ilk dokuz ayında Türkmenistan ve Kazakistan limanları üzerinden taşıdığı kargo hacmini 2021 yılının aynı dönemine göre ikiye katladı, başka bir deyişle 337 bin tondan 701 bin tona çıkardı" dedi.

TDT Zirvesi, 11 Kasım'da Özbekistan'ın Semerkant kentinde yapılacak. Özbekistan Ulaştırma Bakan Yardımcısı'na göre, teşkilata üye ülkeler arasında uluslararası multimodal (çok yönlü) ulaşım anlaşmasının ve ulaşım sektöründe iş birliği programına ilişkin anlaşmanın imzalanması planlanıyor. Cesurbek Çoriyev, bu iki belgenin Özbekistan tarafının girişimiyle ortaya çıkarıldığını ifade etti.

Türk Devletleri Teşkilatı, Türk dili konuşan ülkeler iş

birliği konseyi (Türk Keneşi) adıyla 2009 yılında kuruldu. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkiye TDT üyesi ülkelerdir. Macaristan ve Türkmenistan, teşkilata gözlemce üye statüsü ile dahil oldu.

11 Kasım'da yapılacak TDT Zirvesi'nde Türkmenistan'ın teşkilata tam üye olması bekleniyor.

TDT ZİRVESİ SONUÇLARININ ARDINDAN SEMERKANT'TA BİR DİZİ BELGE İMZALANDI

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) Dokuzuncu Zirvesi'nin Semerkant'ta gerçekleştirilen toplantısının ardından bir dizi belge imzalandı.

Teşkilatın üye devletlerinin - Kırgızistan, Azerbaycan, Kazakistan, Türkiye, Özbekistan - başkanları aşağıdaki belgeleri imzaladılar:

- Türk Devletleri Teşkilatı 9. Zirvesi Semerkant Deklarasyonu;
- "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyinin Kurulmasına

Dair Nahçıvan Anlaşması"nda Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol;

- "Türk Devletleri Teşkilatı Usul Kuralları" Hakkında Karar;
- "Türk Devletleri Teşkilatı Ticareti Kolaylaştırma Stratejisi" Hakkında Karar;
- "Türk Devletleri Teşkilatı Genel Sekreterinin Atanması" Kararı;

Aşağıdaki kararlar da alınmıştır:

- Türk Devletleri Teşkilatı'na üye devletlerin hükümetleri arasındaki uluslararası kombine taşımacılık anlaşması hakkında mutabakat zaptı;
- Türk Devletleri Teşkilatı'na üye devletlerin hükümetleri arasında gümrük koridorunun basitleştirilmesine ilişkin anlaşma hakkında mutabakat zaptı;
- Türk Devletleri Teşkilatı'na üye devletlerin ilgili kurumları arasında dijital personel yönetim sistemleri konusunda mutabakat zaptı.

ÖZBEKİSTAN VE MACARİSTAN İŞ BİRLİĞİNİ GENİŞLETİYOR

Özbekistan hükümeti basın servisinin haberine göre, Özbekistan-Macaristan iş forumu 10 Kasım'da Semerkant'ta düzenlendi. Etkinliğe Özbekistan Yatırım ve Dış Ticaret Bakanı Cemşid Hodcayev ile Macaristan Dışişleri ve Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı Peter Siyarto katıldı.

Forum kapsamında katılımcılar bilgi teknolojisi, inşaat, ilaç, tıp, makine mühendisliği, tarım, ulaştırma ve lojistik, gıda ve hafif sanayi, alternatif enerji, maden çıkarma ve derin maden işleme, turizm gibi alanlarda iş birliğinin geliştirilmesi perspektifleri hakkında görüş alışverişinde bulundular.

Macar delegasyonu temsilcileri, ülkelerinin girişimcilerinin Özbekistan pazarındaki varlıklarını genişletme ve bir dizi ortak projeye katılım konusundaki ilgilerini vurguladılar.

Ayrıca, forum kapsamında G2B ve B2B formatında iş toplantıları yapıldı ve her iki ülkenin bakanlık ve şirketlerinin yöneticilerinin de katıldığı bir dizi iş toplantıları düzenlendi.

Etkinlik sonucunda otomotiv, ulaştırma ve lojistik, hafif sanayi, tıbbi ve farmasötik ürünlerin üretimi, bilim, teknoloji ve balık yetiştiriciliği gibi alanlarda anlaşmalar imzalandı.

ÖZBEKİSTAN CUMHURBAŞKANI TÜRKİYELİ ŞİRKET ÇALIK HOLDİNG'İN BAŞKANI İLE GÖRÜŞTÜ

16 Kasım'da Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, Türk şirketi Çalık Holding'in yönetim kurulu başkanı Ahmet Çalık'ı kabul etti. Toplantıda, pratik iş birliğinin derinleştirilmesi ve karşılıklı

yarar sağlayan ortak projelerin uygulanması konuları ele alındı.

Özbekistan Cumhurbaşkanı, Özbekistan ve Türkiye'nin önde gelen işletmeleri arasındaki modern ortaklık düzeyinin yanı sıra ekonominin öncelikli sektörlerinde iş birliğini daha da derinleştirecek büyük bir potansiyele sahip olmaktan memnuniyet duyduğunu belirtti. Çalık Holding Başkanı, sıcak karşılama için teşekkür etti ve şirketin uzun vadeli ve tam ölçekli bir ortaklık için iyi niyetleri olduğunu söyledi.

Cumhurbaşkanı, Türk şirketi Çalık Holding başkanı ile birlikte sağlık, kimya ve madencilik endüstrisi alanında iş birliği projelerinin uygulanmasının geleceği hakkında görüş alışverişinde bulundu.

Toplantının sonucunda, yeni bir yatırım iş birliği programının geliştirilmesi ve kabul edilmesi konusunda anlaşmaya varıldı.

KTMÜ Adına Sahipleri:

Rektör Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN,
Rektör Vekili Prof. Dr. Asılбек KULMIRZAYEV

ORASAM Adına Genel Yayın Yönetmeni:

Prof. Dr. Nasuh USLU

Editör: Prof. Dr. Nasuh USLU

Sayfa Tasarımı: Özlem GÜL

Yayına Hazırlayanlar:

Maksat ACIKAN uulu, Zalina ADOBAŞEVA, Özlem GÜL

Yazışma Bilgileri: KTMÜ, ORASAM, Cengiz Aytmatov
Yerleşkesi, Bişkek
Tel: (0996) 0312-25-31-28

Orta Asya ülkelerinden Kırgızca, Türkçe, Rusça,
İngilizce günlük haberler için sitemize bakabilirsiniz:
orasam.manas.edu.kg

Bizi ayrıca Facebook, Instagram,
Twitter'dan da takip edebilirsiniz.

Yerel Süreli Yayın No: ISSN 1694-7994

orasammanas

